

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Сольфеджіо

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

«Бакалавр»
025 «Музичне мистецтво»
«Музичне мистецтво»
Музикознавство

Курс	1
Семестр	1, 2

Статус

Обов'язкова

ECTS	4
Годин	120
Практичні	68
Самостійна робота	52

Форма контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Бондаренко Тетяна Олександрівна, професорка кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-1737-5928
e-mail	bond.0902@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс сольфеджіо у закладі вищої освіти спрямований на слухову орієнтацію в різних інтонаційно-стилістичних явищах, оволодіння інтонаційним «тезаурусом» тієї чи іншої стильової системи. Основу курсу становить історико-стильовий підхід до виховання слуху, що передбачає розширення кола стильових явищ, які підлягають усвідомленню та засвоєнню.

Метою курсу є виховання активного, інтонаційно гнучкого музичного слуху як комплексу фахових здібностей, організація процесу слухового сприйняття музичного твору як художньої цілісності, розвиток музичного мислення на основі освоєння музичних стилів, які історично склалися.

Дана мета курсу обумовила наступні його **завдання**:

- розширити та збагатити інтонаційно-стилістичну базу музично-слухових уявлень студентів;
- розвинути активну музичну пам'ять;

- оволодіти навичками, необхідними для адекватного сприйняття музичного твору в його жанровій та стильовій визначеності;
- виховати здібність адекватного сприйняття та інтонаційного відтворення музики різних стилів та жанрів.

Об'єктом курсу стильового сольфеджіо є розвиток слухового сприйняття музичного твору як системи, що концентрує у собі особливості музичного мислення історичної епохи, національної композиторської школи, авторського стилю. **Предмет** – виховання активного музичного слуху як складного комплексу професійних здібностей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- закономірності історичного розвитку музичного мислення і музичної мови;
- основні етапи еволюції музичних стилів та жанрів, їхні типологічні ознаки;
- особливості функціонування музичного твору як «центрального елементу» системи музичної комунікації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти**:

- інтонувати музичний текст у художніх творах різних стилів;
- співати одноголосні та багатоголосні художні зразки;
- визначати на слух музичні засоби в художніх текстах, жанрові та стилістичні особливості;
- аналізувати на слух та записувати фрагменти з музичної літератури;
- усно та письмово створювати музичні побудови за різними жанровими та стильовими моделями.

Навчальна дисципліна складається з двох модулів: 1. «Інтонаційна практика музики XVII – XIX ст.»; 2. «Інтонаційна практика XX – початку XXI століть» та 4-х змістових модулів:

1. «Жанрово-стильові риси музики бароко»;
2. «Жанрово-стильові особливості музики другої половини XVIII – початку XIX ст.»;
3. «Основні жанрово-стильові тенденції в музиці XIX ст.»;
4. «Основні тенденції розвитку музичної мови у творах композиторів XX – початку XXI ст.».

Структура. Навчальна дисципліна складається з двох модулів (1. «Інтонаційна практика музики XVII – XIX ст.»; 2. «Інтонаційна практика XX – початку XXI століть») та 4-х змістових модулів (1. «Жанрово-стильові риси музики бароко»; 2. «Жанрово-стильові особливості музики другої половини XVIII – початку XIX ст.»; 3. «Основні жанрово-стильові тенденції в музиці XIX ст.»; 4. «Основні тенденції розвитку музичної мови у творах композиторів XX – початку XXI ст.»).

Тематичний план курсу побудований на художньому матеріалі творів, що представляють музичні стилі в їх історичній послідовності і відзначаються високим рівнем стильової репрезентативності. Основними формами практичної роботи є

- спів художніх музичних зразків;
- виконання інтонаційних вправ, модельованих за художніми зразками;
- визначення на слух жанрових та стилістичних ознак у художніх творах;
- аудіо - візуальна стильова атрибуція музичного твору;
- запис одноголосних та багатоголосних фрагментів з художньої літератури та цілих невеликих творів;
- творче музикування на основі засвоєних стилістичних засобів та прийомів.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку та екзамену.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Вокальні жанри в музиці кінця XVI - XVII ст.

Тема 2. Інструментальні жанри і форми XVII ст.

Тема 3. Стильові риси Високого Бароко та раннього класицизму.

Тема 4. Класичний стиль XVIII – початку XIX ст. (вокальні та інструментальні жанри і форми).
 Тема 5. Класична тональна система.
 Тема 6. Жанрово-стильові риси музичного романтизму.
 Тема 7. Фольклорні тенденції в музиці другої половини XIX – початку XX ст.
 Тема 8. . Стильові напрямки в музиці кінця XIX – початку XX ст.
 Тема 9. Музична мова XX ст.: тональна і модальна техніки письма.
 Тема 10. Неофольклорні тенденції в музиці XX – початку XXI ст.
 Тема 11. Індивідуальні стилі в музиці XX століття: Б. Лятошинський, Л. Ревуцький).
 Тема 12. 12-титоновість та нові техніки в музиці XX ст.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Практичні заняття.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Практичні заняття проводяться в змішаній формі (аудиторно та на платформі Zoom). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

- Проведення тематичних та модульних форм контролю.
- Підсумкове оцінювання результатів навчальної діяльності студентів проводиться на диференційованому заліку (1 семестр) та екзамені (2 семестр) за стобальною шкалою.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь в обговореннях та доповнення на заняттях	20
2.	Участь у практикумах	20
3.	Відвідування занять	10
4.	Залік	50
	Всього	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінки “**відмінно**” **A (90–100)** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, оволодів умінням запам’ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам’ять та безпомилково записав запропонований музичний диктант;
- виявив формовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, вірно визначив на слух запропоновану гармонічну побудову;

- продемонстрував професійні навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі.

Оцінки **“добре” В (82–89)** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять тому повністю записав запропонований музичний диктант, але зробив не більш двох незначних помилок;
- виявив формовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, вірно визначив на слух запропоновану гармонічну побудову, але в складних гармонічних зворотах допустив спрощення, або дві незначні помилки (або з неточним визначенням тонального плану, але з ясною логікою гармонічного розвитку);
- продемонстрував навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі, але при виконанні допустив незначні відхилення від чистоти інтонування та точності відтворення метро-ритмічних ускладнень.

Оцінки **“добре” С (74–81)** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять тому повністю записав запропонований музичний диктант, але зробив не більш чотирьох незначних помилок;
- виявив формовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, вірно визначив на слух запропоновану гармонічну побудову, але в складних гармонічних зворотах допустив спрощення, або чотири незначні помилки (або з неточним визначенням тонального плану, але з ясною логікою гармонічного розвитку);
- продемонстрував навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі, але при виконанні допустив декілька значних відхилень від чистоти інтонування та точності відтворення метро-ритмічних ускладнень.

Оцінки **“задовільно” D (64–73)** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, але не повністю оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять тому неповністю (близько 70%), або з багатьма помилками записав запропонований музичний диктант;
- виявив недосконало сформовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, з помилками та упущенням визначив на слух запропоновану гармонічну побудову;
- продемонстрував недосконало сформовані навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі.

Оцінки **“задовільно” D (60–63)** заслуговує відповідь студента, який:

- виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, але не повністю оволодів умінням запам'ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам'ять тому неповністю (близько 50%), або з багатьма помилками записав запропонований музичний диктант;

- виявив недосконало сформовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, зі значними помилками та упущенням визначив на слух запропоновану гармонічну побудову;
- продемонстрував недосконало сформовані навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа лише одноголосного прикладу.

Оцінки “незадовільно” **FX (35–59)** заслуговує відповідь студента, який:

- не виявив здібність сприймання та усвідомлення висотних та ладових співвідношень звуків, особливостей фактурного та гармонічного руху, тонального розвитку, не оволодів умінням запам’ятовувати музичну інформацію та відтворювати її напам’ять тому частково (менше 40%), і з багатьма помилками записав запропонований музичний диктант
- не показав сформовані уміння сприймання та усвідомлення гармонічних засобів ладо тональних та гармонічних процесів, внаслідок чого не зумів визначити на слух запропоновану гармонічну побудову
- не продемонстрував сталі навички виконання різноманітних інтонаційних вправ, вільного співу з листа одноголосного прикладу та співу будь-якого з голосів в багатоголосній фактурі.

Оцінки “незадовільно” **F (1–34)** заслуговує відповідь студента, який:

- продемонстрував суттєву обмеженість теоретичних знань, відсутність аналітичних практичних навичок і відповідних умінь;
- відповідь студента містила велику кількість помилок.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

ПОЗААУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни відвідування студентами занять провідних педагогів, які викладають курси «Сольфеджіо», «Теорія музики», «Гармонія».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Афоніна О., Баранова В. Сольфеджіо на основі сучасної, джазової та естрадної музики [Ноти] : навчальний посібник Вінниця : Нова книга, 2013. 147 с.
2. Виноградов Г. Хрестоматія зі слухового гармонічного аналізу. Київ, 1992.
3. Виноградов Г. Інтонаційні труднощі. Вип. 2. Київ, 1995.
4. Виноградов Г.С. Збірник музичних диктантів для студентів музичних вишів. Київ, 1992.
5. Диктанти на матеріалі музики Миколи Лисенка / авт.-укл. Д. Романець. Вінниця: Нова Книга, 2016. 76 с.
6. Михайловська Р. Сольфеджіо на матеріалі української пісні [Ноти] : навч. посібник. Київ : Мелосвіт, 2015. 68 с.
7. Козинська К. Сольфеджіо на матеріалі класичної музики. Суми Київ: Мелосвіт, 2018. 48 с.
8. Кучеров В. Музичний диктант підвищеної складності. К., Музична Україна, 1977.

9. Павленко Т. Сольфеджіо на основі українських народних пісень. Київ: Муз. Україна, 2011. 111 с.
10. Побережна Г.І., Т.В. Щериця. Українська народна пісня. Навчальний посібник з сольфеджіо. К., 2006.
11. Побережна Г.І., Щериця Т.В. Музика епохи Бароко. Навчальний посібник-хрестоматія. Частина перша. Сильове сольфеджіо. К., 2009.
12. Сокол О.В. Інтонційні вправи та імпровізація на заняттях з сольфеджіо. Методична розробка за курсом сольфеджіо. Одеса, 1980.
13. Столова Є. Музичний диктант. К., 1970.
14. Чижик І. Педагогічні аспекти проблеми моделювання музичного мислення. //Музичне мислення: проблеми аналізу і моделювання. – К., 1988.
15. Шпаковська Леся. Диктанти на інтонаційній основі української музики. Одноголосся. Двоголосся. К. : Муз. Україна. 2002.
16. Якубяк Я. Деякі вправи з сольфеджіо. Київ, 1972.
17. Pozzoli. Solfeggi. Milano, 1977.